

„SZÉP ANNUSnál sok a rejtek”

Milyen volt a szegedi betyárcsárda?

Száz esztendővel ezelőtt, 1869–1872-ig tartott az alföldi betyárvilág felszámolása, a hírhedt Ráday-korszak. Ezen belül pontosan száz esztendővel ezelőtt 1870. novemberében került „rendőrkézre” a híres szegedi BUKI csárda, Rózsa Sándor egyik főhadiszállása.

Rózsa Sándor az 1867. évi kiegyezés és koronázással kapcsolatos általános amnesztiával került másodszor szabadságra, és bár akkor már túl volt első fiataliságán — haja és duzzadt bajusza erősen öszbecsavarodott —, ereje, megfontoltsága és főként szervezési készsége ekkor érte el tetőpontját.

Ma, a krimikkel agyontűzdelt világban szinte kézenfekvő, hogy elsősorban jól rejtett, biztonságos búvóhely kell minden betyártevékenységhez. 100 évvel ezelőtt azonban Ráday Gedeon, a betyárvilág felszámolója sem látta át ebben a vonatkozásban Rózsa Sándor „ügyességét”.

A BUKI-csárda csapalós-nejéről, SZÉP ANNUS-ról a nóta elmond mindent.

A szegedi Buki csárda
Ejjele nappal sarkig tárva
Szép asszony a csapalósja
Ki is tekint néha néha
Por veri fel ott az utat
Betyár legény lovat rugtat
Utána megy kilenc zsandár
De kilenc is hiába jár
SZÉP ANNUSNAI SOK A REJTEK
Oda hiába mész Kentelek
Zsandár urak! — bir hiába!
Nem lel Kentelek ott betyárra —
Ott csülsz meg lovak lába
Gyelo kar két szem várja
Akár zsandár akár betyár —
Ejjele nappal — ki arra jár

A nóta olyan pontos, mint egy bűntügyi jegyzőkönyv. Minden szava, jelzője, számszázalékos TENYÁLLÁS.

A versben is megénekelte SZÉP ANNUS 1870 nyarán hozta be a szegedi várba Ráday, anélkül, hogy sejtette volna a BUKI-csárda rejtelmeit. A százszor híres grófi polcáinak ez volt egyik legnagyobb felsülése.

Lauscsinak, Ráday mindenható „vizsgáló bírójának” a volt nagybecskerekli „specerájosnak” (kis fűszernek) jutott eszébe, hogy a helyszíni szemle talán szólasra bírja SZÉP Annust.

A százszentendős jegyzőkönyv, mindennél érdekesebb és szinte tapintható realizmussal írja le a különleges rejtekhely minden zugát, hangulatát és ugyanakkor az ott történeteket is.

„A Buki-csárda 1870. augusztus havában, annak 5-ik napján megszálltatván, a kiszállott vizsgálóbiztos épületet, pallást és pincét szor-

gosan és figyelmesen megvizsgált.

Az akutatás után a föld felett a szobaan, hálókóan és padlásokon nem találtott semmi különös.

A söntésben azonban találtott egy elrejtett ajtó a lábzsámoly alatt, amely felnyitattván, mögötte a következők találtattak:

Először egy titkos kamra, ablakok nélkül falak közé beépítve.

E kamrában asztalok székek találtattak. De találtott a szobát mögött egy falba vájt 22 colnyi széles ugyanolyan magas ajtócska is, amely a tagas körtöbe vezetett, onnan meg a padlásra.”

Ez volt tehát a rögtön meglekés útja. A kürtön át a padlásra lehetett jutni, ahol a hálókamrák felett a menekülő a fészereg juthatott el. A lovak nyergelve, kantározva ide voltak bekötve. A padlásról pontosan úgy lehetett egyetlen ugrással „nyeregbe szállni”, mint ahogy a mai tévé-filmek mutatják.

De nézzük tovább a jegyzőkönyvet, az egyetlen hivatalos dokumentum, amely a betyár búvóhelyet szinte mérnöki pontossággal leírja: „Az előbbi említett kamrában az asztal alatt, elfüggönyözve pedig két darab vas-kazetta találtott, az egyik üresen. Ezen a m. kir. posta címzete állott. A másik egy-szerű fekete festett vasláda volt, minden jelzés és név nélkül. Benne azonban 30 000 pengő forint értékű arany és ezüst pénzek találtattak.

Találtott ezen kívül ama kamrában egyik sarokban egy lapos szekrény, amelyben négy zsandár puská, annyi tollas kalap és négy zsandár-zubbony.

További szorgos kutatások után jobb oldali falban egy valaha idegen tulajdönt képezhetett, avult rájáji piszkos nagy kép, háta mögött egy újabb keskeny ajtó találtott, csak olyan széles, amelyen egy ember meghajolva kényelmesen befért.

Ez az ajtó is felnyitattván, a bizottság legnagyobb álmélkodására és nem várt meglepetésére, egy újabb, az előbbinél kisebb kamra találtott és találtott a kamrában asztal mellett székeken ülve quertuafénimél bóbiskoló — két zsandár.”

Örök hiánya a hivatalos jegyzőkönyveknek, hogy a napszertű pillanatokat nem tudja rögzíteni. Mit szóltak a zsandárok és mit a hiva-

talos közegek? Egy pillanatkép az arcokról bizony nagyon érdekes lenne. Meg kell azonban elégednünk azzal, ami van:

„Előttük étel dús maradványai és üvegekben bor állott.

A rejtekben talált elcsigázott zsandárok kihallgatásakor magukat szolgálókat könyvekkel igazolták, hogy egy megejtett járőri szemle alkalmával törbe csaltattak és erőszakkal a rejtekbe zártattak, hogy elpusztíttassanak.”

Rádayt kis híján megütötte a guta, mikor a jegyzőkönyvet elolvasta. Ő persze azonnal tudta, hogy a két zsandár, a maga „elcsigázottságában” nem lehetett más, mint két betyár.

Az eddig szóltan SZÉP ANNUSból most már könyvnyű volt kivenni a két betyár nevét, Rózsa Sándor társai: Tandari Jóska és Réti Miska játszották a két elbűsült zsandárt.

A BUKI-csárda, minthogy így gazdátlanul és üressé vált, ezután „rendőrhatalósági ellenőrzés alá vonott”. Majd november elején — 100 esztendeje Ráday „egyik betyárhajtó kommisszáruására bízott”.

Persze az ÚJ VEZETÉS nem hozott szerencsét a kocsmára.

Nem virágozott fel később sem, amikor Ráday működését egy királyi parancs hirtelen, március 10-én megszüntette.

SZÉP ANNUS, miután két évet töltött a szegedi várban, visszatért a BUKI-csárda söntésébe.

Amikor kiszabadult — így mesélték —, habestűt megáltszott a csipők és vasak ölése, de bizony egy szót sem szolt arról, mi történt vele a kazamatákban.

Dr. Magyarka Ferenc

A JÁRDA KÖZEPÉN

Utcai „kiállítás” a zöldség- és gyümölcsescsarnok előtt

Az úttest a járművek, a járdát a gyalogosoké, kivéve, ha fel nem bontják, le nem zárják őket felében, egészen valamilyen építkezés miatt. Ezekre annyi példa van Szegeden, hogy nem is érdemes idézni belőlük. Úgy tűnik, ahogy sokasodnak a járművek, mégis egyre több hely jut nekik: várakozókat szabnak ki számukra a terekből, parkokból, járdákból, sőt újabb Budapesten engedélyezték egyes utcákban, hogy a járdára is felállhatnak autók két vagy négy kerékkel. Szegeden ugyan nem született még ilyen hatósági intézkedés, de azért szintén előfordul már, lásd a városháza tövében, a „sőhajók hídja” alatti kis utcácskát: négy kocsi közül legalább három félig a járdán áll.

Állítólag azonban nemcsak a járművek száma növekedik, hanem a lakosságé is.

A statisztika szerint Szegeden tíz év alatt pontosan húszszerezte. A lakosság nagyobbik része egyelőre még legfőképpen gyalog jár. Vajon a járdák, gyalogutak szélessége is nőtt úgy az igénybevétel szerint, mint az úttesteké? Szóbeli válasz helyett tessék rápillantani a fényképre! A Horváth Mihály utcában készült, ahol kivételesen éppen az úttestből vettek el a járdát a járdára. De mi haszna, ha elbarikádozzuk?

Teljesen mindegy, hogy közterület-foglalási engedéllyel történt vagy anélkül: a tény akkor is tény. S nem ez az egyetlen mesterséges és minden elfogadható ok nélküli járdatorlasz a városban. Látja, tudja azt is mindenki, hogy az utóbbi időben minden villamosvezeték-tartó oszlopot, villanyoszlopot, közlekedési táblát szinte követ-

kezetesen a járdá közepére állítják. Nyilván azért, hogy meglegyen az „úrszelvény” a járművek számára, szélükkel el ne sodorják őket, kárt ne tegyenek bennük és magukban.

Persze az sem ártana éppen, ha a gyalogjárók nyugalmára és testi épségére is legalább akkora gondot fordítanának, mint az autósoké. Mert ahogy az úttest a járművek, a járdát legalább annyira a gyalogosoké, s nem a reklámé, az almáé, a villanykaróé. S mert elsősorban az emberélet a fontos, mondjuk ki bátran: ennek is, annak is azt kell szolgálnia.

F. K.

Autóstop

Lengyelországban már 15. éve működik az Autóstop Társadalmi Bizottság. Kiszámitották, hogy a legutóbbi 12 évben csaknem félmillió ember vette igénybe az autóstopot. Az idén 35 ezer autóstopotigazolványt adtak ki. Az előző évekhez hasonlóan az autóstopotigazolványok tulajdonosai biztosítva vannak közlekedési baleset

ellen. A Lengyel Egyetemisták Szövetsége és az iskolai turistaházai az igazolvány felmutatója kedvezményesen áron kaphat szállást. Az igazolványok után befolyó pénzeszközök egy részét a korábbi gyakorlat szerint az autóstopotmozgalomban legnagyobb aktivitást tanúsító gépkocsivezetők jutalmazására fordítják.

Emlékoszlop

A Krasznij Viborsec nevű leningrádi gyár egyik üzemében emlékoszlopot állítanak fel azon a helyen, ahol aláírták a szocialista munkaversenyéről szóló első szerződést. Ez a szerződés, amelyet 1929. március 15-én kilenc élmunkás írt alá, vetette meg a szocialista munkaverseny lenini eszméjének megvalósításában a legnagyobb tömegeket átfogó munkamozgalom alapját.

NAPI KISLEXIKON

a közterületről

Jövünk, megyünk az utcán, a téren, a parkban, s teljesen természetes számunkra, hogy ami a városban a házaikon kerítéseken kívül van, az mind közterület.

● Mi is az?

Az annak átadott vagy át nem adott, de telekkönyvileg ekként nyilvántartott közterület, tehát az utca, a tér, a járdák, a park, a rakpart stb. Közterületet rendeltetésétől eltérő célra használni, építtetni, hirdetőberendezéssel, egyéb tárggyal elfoglalni csak hatósági engedéllyel szabad, akkor is általában megfelelő díjazás ellenében.

● Engedély?

Állandó közterület-foglalási engedélyt adnak ki például az üzlethomlokzatokra, iparvágányokra árusítópavilonokra, közlekedési táblákra, ideiglenesen a vendéglátó üzletek utcai teraszaira, rakodással kapcsolatos járdafoglalásra, utcai árusításhoz, s építés miatt szükséges út-elzáráshoz. Szabálysértést követ el, aki közterületet engedély nélkül használ, vagy az engedély feltételeit nem tartja be, az építés, bontás törlésként 48 órán belül nem szállítja el, aki 15 napon belül nem állítja helyre szakszerűen és kifogástalanul a közterületben, útburkolatban stb. okozott kárt.

● Változás?

A közterületek használatáról az építésiügyi miniszter 1961-ben, s a városi tanács 1963-ban kiadott rendelete gondoskodik, s ez ma is érvényes. Az új Országos Építésiügyi Szabályzat már megjelent első kétfelvonású ezzel a kérdéssel nem foglalkozik.

(Folytatjuk.)

Szabó László —
Sólyom József:

TITKOS HADVISELÉS

Cicero jelentkezik

10.

1943 októberében Ribbentrop náci külügyminiszter barátságosan megveregette egyik legfőbb bizalmi emberének, Wagner követési tanácsosnak a vállát, aztán kiengedte irodájának ajtaján. Wagner útja egyenesen a hitlerista kémiszervezet, a Sicherheitsdienst főnökéhez, Schellenberghez vezetett. Az SD vezetője már várta a követési tanácsost. Wagner szabad utat kapott nemcsak a kapuban, hanem az emeleten is, ahol civil ruhás, zsebre dugott kezű náciak sétáltak föl és alá, hogy útját állják minden hivatalos látogatónak. Schellenberg harmadik emeleti irodájának ajtaja egy gombnyomásra megnyílt Wagner előtt, amikor az ajtóban álló őt egy mikrofonba bementa az érkező nevet.

Schellenberg Wagner elé jött, és szokatlanul előkezesen vezette be szobájába. Wagner, úgy látszik, tudatában volt fontosságának, mert amint leült, minden bevezető nélkül elmondta jövelele célját.

A külügyminiszter úrtól azt a megbízást kaptam, hogy részletesen tájékoztassam önt arról az ajánlatról, amelyet Törökországban kapunk. A külügyminiszter úr úgy véli, hogy az ügy feltétlenül a Sicherheitsdienst hatáskörébe tartozik.

Az „is” szócskát külön megnyomta, ezzel jelezve, hogy Ribbentrop nem szándékozik telje-

sen átengedni az ügyet... Wagner a továbbiakban elmondta, hogy von Papen, a német birodalom ankarai nagykövete rejtjelezett táviratot küldött a külügyminiszternek, amelyben közölte: az ankarai angol nagykövét, Sir Knatshull Hughessen inasa felajánlkozott a német nagykövetség egyik attaséjánál, s közölte, hajlandó a német hírszerzés részére dolgozni...

Schellenberg mosolygott magában, s egy szót sem szolt arról, hogy von Papen rejtjelezett távirata néhány órával Berlinbe érkezése után már ott feküdt az ő íróasztalán is. Természetesen most sem volt szándékában elárulni, hogy a Sicherheitsdienst ugyanúgy megfejti a külügyminisztériumi táviratokat, mint Ribbentrop emberei, sőt olykor talán még gyorsabban, s előbb kerülnek elemzésre, mint odaát, a néhány épülettel arrább levő Auszenministeriumban. E kémiszervezet ugyanis nemcsak szerte a világon építette ki hatalmát és jól pénzelt apparátusát, hanem benn, a harmadik birodalomban is. Így aztán nem volt nehéz hozzájutni a külügyminisztériumi kódokhoz, amelyekkel az összes külföldi német követségről érkező rejtjelezett táviratokat, jelentéseket megfejtették.

Schellenberg tehát tudta, hogy miről akar vele beszélni Wagner, s milyen üzenetet hozott Ribbentropól, de nem szolt semmit. Úgy tett, mint aki figyelmesen hallgatja a követési tanácsost.

A távirat szerint az inag fantasztikus öszszegért hajlandó az angol nagykövét páncélszekrényéből megszerezni és átadni számunkra különböző nagy jelentőségű okmányokat. Azt állítja, hogy már eddig is több okmány fotómásolata van a birtokában, s ezekért 20 ezer fontot kér. Minden további filmtekercsért 15 ezer fontot várna tőlünk...

Ez valóban érdekes — szolt meg Schellenberg, s szürke szemét az ablakra függesztette, mintha erősen gondolkodna. — Ön mit gondol, megéri ez nekünk?

— En nem tudom eldönteni, mindenesetre a külügyminiszter úr rendkívül érdekesnek tart-